

Karolina Ramqvist

Stof

Uit het Zweeds vertaald door
Janny Middelbeek-Oortgiesen

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

*The jet bores like a silverfish through
volumes of cloud – clouds that will keep
no record of where we have passed*

Derek Walcott, 'Midsummer'

*As ah puts me pen to paper
An me pen nib start to fly,
Me remembrance remember
De fus day you ketch me y'eye.*

Louise Bennett, 'Love Letta'

*...ik zag mensenvlees dat gepekeld was
en aan balken tussen de huizen was opgehangen*

Amerigo Vespucci, 'Mundus Novus'

I

De dag brak aan zoals alle andere dagen. Boven zee begon de zon op te gaan, maar het vertrek lag in het halfdonker en haar bleke huid reflecteerde de lichtstraaltjes die haar bereikten waardoor ze leek te glinsteren zoals ze daar lag, languit op het bed voor het enige raam van het huisje. Ze was naakt. Het onderlaken was inmiddels verkreukeld en klam, maar bezorgde haar nog geen onprettig gevoel en toen ze haar ogen opendeed, zag ze de gekko's die 's nachts tevoorschijn waren gekomen. Ze hingen ondersteboven en vlak bij elkaar recht boven haar hoofd aan het plafond, drie kleine gekko's, volkomen roerloos en naar verschillende kanten gedraaid, alsof ze onderling iets onzichtbaars bewaakten. Zij bewoog ook niet, ze bleef gewoon liggen in het dralende restje slaap en liet haar blik gaan over de huisgekko's en het zink boven haar, golvend en grijs zoals alle dakplaten, met roestplekken en lichte en donkere verkleuringen.

Ter hoogte van haar navel zat de plafondbalk met kwastgaten en andere gaten en sporen, er was een oude haak in het hout geboord en daaraan hing een wit katoenen lint waaraan een klamboe was bevestigd. Die was op diverse plekken gerepareerd, met draad, pleisters en tape, maar die reparaties zag je nu niet omdat het net bijeen was geknoopt en in de lucht wiegde, haast ongemerkt bewegend als een wolk in het zachte briesje dat door het vertrek ging en met de zon uit zee was opgekomen, het strand en de kalksteenrotsen was overgestoken, door de gaten daarin, langs de *Selenicereus spinulosus*-cactus en het sterrenkroos, naar de omheining en het lapje grond, waar het de laatste nevel

van het ochtendglorien had verdreven, het vergeelde gras in beweging had gezet en het stof had losgewoeld en mee naar binnen had genomen door de plankenmuren van het huisje, door de spleten die je duidelijk kon zien nu het licht gefilterd naar binnen begon te vallen.

Het was niet het briesje dat haar gewekt had – was het geen kreet, dacht ze, had ze buiten niet iemand horen roepen? – maar het was wel de bries die het onverwacht aangenaam maakte om wakker te worden, al wist ze meteen welke dag het vandaag was.

De zon was opgegaan en scheen op het huisje, en de milde luchtstroom veegde al het muffe van de nacht weg en leek de scheidslijn tussen haar lichaam, de kamer en de zuurstof daarin op te lossen, die liet haar borstkas omhoog- en omhooglaaggaan terwijl hij passeerde, die ging in haar naar binnen en weer naar buiten, zoals dat met alle lucht altijd en overal het geval was totdat het op een keer niet meer zo zou zijn. Op een keer zou alles voorbij zijn, als ze dat nog niet had begrepen dan begreep ze dat nu wel, maar zover was het nog lang niet en nu lag ze als verzonken in dit moment dat haar zo oneindig toescheen, al wist ze dat er op deze dag weinig tijd was. Ze vroeg zich af of ze die zou kunnen stoppen als ze gewoon op deze manier, roerloos, naar de gekko's aan het plafond bleef liggen kijken.

Hun lijven waren net zo bleek als dat van haar, als het ware onnatuurlijk bleek, en tegen het zink leken hun tenen haast doorschijnend, lang, een beetje uitstekend maar er tegelijkertijd onwrikbaar aan bevestigd, en de vraag hoe dat zo kon kwam bij haar op, zoals al zo vaak was gebeurd en nog lang zou blijven gebeuren, elke keer wanneer ze die gekko's voor zich zag, al zou ze zich dan ver hiervandaan bevinden. Er zouden een hoop onduidelijkheden over wat zich hier allemaal had afgespeeld overblijven, maar wat ze niet zou kunnen verdragen was deze simpele vraag: hoe konden de

gekko's boven haar tegen het plafond zitten zoals ze nu deden? Om de een of andere reden zou die vraag onlosmakelijk verbonden raken met datgene wat nooit echt uit haar gedachten zou verdwijnen, datgene wat in haar zou blijven als een zinklood dat haar terugtrok en tegenhield.

Buiten hoorde je nog geen muziek maar ergens kraaide een haan, huilend en schel, en ze bedacht dat die haar misschien gewekt had. In het vertrek hing een geur, een intense geur die zacht maar doordringend was en waaraan ze zo gewend was geraakt dat ze die normaal gesproken nauwelijks meer opmerkte. Maar nu snoof ze die geur op, nu slurpte ze elke noot ervan op terwijl ze keek naar het spinnenweb dat aan het plafond hing en naar de restanten van tere grijze wespennesten die ze met de bezem naar beneden had geslagen.

Ze liet haar blik verder glijden om alles op te nemen wat zich in het vertrek bevond, alles wat zich op deze ochtend in een ander licht aan haar scheen voor te doen.

Aan een paar haken bij de buitendeur hing kleding, de jurk die ze gisteren had aangehad was op de grond gevallen en ernaast stonden een paar schoenen, afgetrapte sneakers die ooit oogverblindend wit waren geweest. De schoenen die ze meestal droeg waren nergens te bekennen, maar er lag wel een zaklamp, een zware zwarte lamp met een lang handvat die ze van thuis had meegenomen om hier altijd paraat te hebben. Aan de verste muur zat een bamboehouten plank met de rest van haar spullen, de radio-cassette-recorder die ze meegenomen had hiernaartoe en de bandjes met allerlei muziek die ze in een kraampje op de markt had gekocht, haar haarborstel, het flesje ontsmettingsalcohol en boeken, alle boeken die ze had meegebracht of bij boekhandels in de grootste steden had aangeschaft.

Aan de onderkant van de plank zaten roetvegen van de petroleumlamp die op de tafel eronder stond, een elegant schrijftafeltje van donker mahonie. Ze had mahoniebomen

gezien, hun bladerkronen, en knoestige wortels die zich op sommige plekken boven de grond om elkaar heen slingerden, en ook al wist ze dat mahonie altijd al had bestaan, in haar ogen leek die houtsoort, net als de vorm van de schrijftafel en het meubilair, ergens anders thuis te horen, ver hiervandaan aan de overkant van de zeeën, waar men helemaal achter in vertrekken las en schreef en de lessenaars neerzette om aan de tocht en de kou van buiten te ontsnappen. Hier had het geen zin om zo te gaan zitten, althans voor zover er geen orkanen waaiden of het niet zo heet was dat je niet buiten kon zijn. Maar zulk weer was het zelden wanneer zij hier verbleef, want ze kwam hier altijd in tijden van het jaar dat het weer aangenamer was, zoals nu.

Naast de tafel stond een bezem tegen de muur en op het tafelblad lag een stapel met witte vellen papier, bobbelig van het vocht, naast een typemachine, een oude reistypemachine die ze had aangeschaft en waarvan ze het tot een week geleden nog heel prettig had gevonden dat ze die hier had.

Het zou er allemaal ouderwets hebben uitgezien als er geen flyers, een pakje Rizla en een aansteker met een afbeelding van een zongebruinde witte vrouw in een stringbikini hadden gelegen. Deze keer had ze na haar aankomst elke ochtend na het opstaan de bezem gepakt om het stof naar buiten te vegen, rood stof, wit zand, kroonkurken, sigarettenas en broze gebarsten pindadoppen. Maar nu stond ze niet op, ze bleef gewoon in bed naar de bezem liggen kijken, naar het borstelhaar van gedroogd gras dat zich als dunne penseelstreken in de lichtstrepen die naar binnen begonnen te vallen tegen de vloer aftekende.

Het had even geduurd voordat ze begreep dat één bezem voldoende was voor de schoonmaak van een huis als dit, zonder drempels en bestaand uit slechts één ruimte, zoals het ook een poos had geduurd voor ze begreep dat de vloer

rood was omdat het stof dat met het windje van buiten naar binnen kwam ook rood was. En van alle anderen die zich ook in een dergelijke ruimte hadden bevonden, misschien uitgerekend in deze ruimte, al wilde ze daar niet op die manier over nadenken, hadden waarschijnlijk meer mensen gezien wat zij zag, anderen die zo'n bezem ook mooi vonden. Erg mooi voor een bezem, hadden ze misschien wel gedacht, en misschien was het hun ook opgevallen dat de haartjes glanzend afstaken tegen de vloer. Ook anderen waren op het idee gekomen om bij hun vertrek een dergelijke bezem mee te nemen, voor thuis. Als ze vervolgens voor de aanschaf ervan naar de bezemmakers in Junction of Cross Roads waren gegaan hadden ze daar bij thuiskomst waarschijnlijk spijt van gehad. De bezem paste niet in de koffer, ze hadden hem apart moeten laten verpakken, bij de afdeling voor afwijkende bagage moeten ophalen, en wanneer ze hem dan eenmaal thuis uitgepakt in hun keuken zagen staan konden ze niet begrijpen wat hen nou eigenlijk bezielde had. Hoe hadden ze kunnen denken dat je daar wat aan die bezem had, hoe hadden ze zich voorgesteld dat ze die zouden kunnen gebruiken als je geen deuropeningen zonder drempel had om alles naar buiten te vegen? Zodra ze dat soort gedachten niet meer op afstand kon houden, zou ze zulke dingen gaan denken. Aan hoe wat je hiervandaan meenam thuis zou voldoen, al was thuis niet langer het juiste woord.

~

Aan zijn ademhaling dacht ze niet. Vanaf het moment dat ze wakker werd, was die er gewoon, de beweging naast haar en het geluid ervan, als een echo van de golven van de zee die aanspoelden op de strandstrook aan de voet van de smalle stenen omheining rond het lapje grond. Toen ze haar hoofd omdraaide, vervulde zijn aanblik haar met te-

vredenheid. Zijn gezicht was rustig, zijn lichaam lag er ontspannen bij, met één arm naast zich en de andere over haar heen, zijn hand als een gewicht op haar buik. Ze zag hem niet vaak slapen, maar nu sliep hij. Het was een slaap die op die van een kind leek, diep, al had de nacht hen verlaten om over de aarde verder te trekken en al sliep hij anders altijd erg licht, als een soldaat, of zoals zij zich het slapen van soldaten voorstelde, ook in hun slaap alert, languit op de rug met de armen als een schild voor de borst.

Toen ze hem pas kende, vond ze dat het net leek of hij nooit naar bed ging omdat hij ongeacht het tijdstip van het etmaal altijd overal was waar zij was. Later had hij inderdaad bekend dat hij haar destijds in het begin in de gaten had gehouden, en nadat ze alle nachten die ze konden samen waren gaan doorbrengen, had ze zich afgevraagd of hij soms niet kon slapen zolang zij wakker was omdat hij zich niet aan haar wilde vertonen zonder te kunnen controleren wat ze zag of hoe ze naar hem keek. Maar nu lag hij met zijn ogen dicht en een gezicht dat er zo zacht uitzag dat ze het zou willen aanraken. Hij was niet onderweg naar iets, wachtte niet tot hij werd opgehaald of tot hij naar de weg moest lopen om iemand te vinden die hem wilde meenemen, en hij lag niet steunend op zijn elleboog naar haar te kijken zoals hij meestal deed wanneer ze wakker werd, alsof dat het enige was waarop hij wachtte, op wat zij ging zeggen en wat ze gingen doen. Rustte hij nu in dezelfde overtuiging als zij, namelijk een instinctieve wetenschap dat het deze ochtend het beste zou zijn om helemaal niet wakker te worden? Bij het ontwaken was de stilte op haar overgekomen als iets wat bezit van haar had genomen, en van hem, en hen had verdoofd als het sap uit de toverbomen uit de tijd van Nanny, maar nu besefte ze dat die stilte in hun binnenste moest zijn ontstaan, en hoewel ze een stukje uit elkaar lagen met een sleuf van lucht tussen hen in, had ze het gevoel alsof haar lichaam aan het zijne vastzat.

Zoals gewoonlijk waren ze innig verstrengeld in slaap gevallen, zij met haar hoofd op zijn borst en haar ene been om zijn heupen, en hij met zijn armen om haar heen. Maar zo kon je niet een hele nacht slapen, want de klamheid en de warmte maakten het onmogelijk om zo dicht tegen elkaar aan te liggen. De weinige keren dat de nachten koud waren, als ze in de bergen waren en daar bij iemand overnachtten of als de temperatuur opeens daalde, genoot zij er altijd van om hem tegen zich aan te voelen, om wakker te worden met zijn huid tegen de hare en weer in slaap te vallen en opnieuw wakker te worden en te voelen dat hij zijn armen nog steeds om haar heen had. Maar nu waren ze hier en was het lente, een warme lente.

Het was april, 30 april 2002, de regens van de meiwatervloed vielen nog niet en de temperatuur 's nachts was als die van een warme zomerdag, zoals warme zomerdagen waren waar zij vandaan kwam, waar ze permanent had gewoond totdat ze op haar achttiende hierheen begon te reizen, en waar de jaargetijden elkaar op een andere manier afwisselden en woorden als voorjaar, winter en zomer een andere betekenis hadden. Nadat ze in slaap waren gevallen had zij zich uit zijn greep losgemaakt en zich van hem weggedraaid, naar de koelte die ze daar in haar slaap meende te kunnen vinden. Zij was altijd degene die zich tijdens hun slaap losmaakte en hij degene die haar probeerde vast te houden. Wanneer zij wakker werd, werd hij ook wakker en telkens ving zijn armen haar opnieuw maar wanneer zij zich weer losmaakte, wendde hij zich ook altijd af. Dat was hun nachtelijke choreografie en ze vroeg zich af of hij daar wanneer hij wakker was ook bij stilstond, bij wie van hen beiden de ander altijd losliet en wat dat wilde zeggen, of dat hij over dergelijke dingen nooit nadacht.

Ze bleef naar hem toe gekeerd liggen en voelde zich door de aanblik van hem net zo stevig omsloten als door de zoele

lucht in het vertrek, die was even bedwelmend en liet even weinig ruimte voor iets anders, gedachten noch vragen. Als ze de gedachten had toegelaten had ze nu al kunnen gaan overpeinzen hoe het kwam dat ze hier lag, naast hem in dit bed. Anderen vroegen haar daar altijd naar, hoe ze hier was beland, op dit afgelegen kleine eiland in zee en bij hem.

Zo werden die vragen gesteld, dat waren dingen die veel mensen wilden weten, en dat zouden ze zich nog lang blijven afvragen, omdat ze nieuwsgierig waren, of omdat zijzelf er steeds weer over zou beginnen aangezien het iets was wat aan haar bleef kleven, wat nooit vervluchtigde en waaraan ze elk moment herinnerd kon worden. De plek en wat hier was gebeurd zouden als een onzichtbare ondergrond in haar achterblijven, een ondergrond waarvan iemand die haar niet goed kende het bestaan niet zou vermoeden, maar op gezette tijden zou er wat gebeuren of worden gezegd waardoor er iets uit omhoogkwam, zoals tegen het einde van dit voorjaar het water vanuit de rivieren over het hele eiland zou stromen.

De rest van haar leven zouden deze vragen komen, en haar antwoord op de eerste zou simpel zijn, want ze was hier niet zomaar beland; in haar ogen kwam waarschijnlijk niemand hier zomaar. Zij vond het vreemd als iemand meende dat hij hier bij toeval was beland, want ze vond deze plek helemaal niet afgelegen maar verbonden met al het andere, en wat hier was gebeurd vormde het begin van alles. Maar ze zou die bedenking nooit hardop uitspreken, en als ze de tweede vraag probeerde te beantwoorden, de vraag die over hem ging en over wie hij voor haar was geweest, zou ze vaag klinken, doelloos cirkelend rond iets oppervlakkigs. Maar ook tegen die vraag zou ze zich verzetten. Je wist immers nooit waarom je van iemand hield, dat kon je toch nooit over iemand, over een relatie, zeggen, en moest je zo iets überhaupt willen weten? Maar de waarheid was dat zij er ook over had nagedacht, ze had zich afgevraagd hoe het